

Herzien Position Paper 2021

Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45

*“Eenheid zonder verscheidenheid is verstikkend. Verscheidenheid
zonder eenheid is los zand.”*

ZKH Willem-Alexander

Inhoudsopgave

	pagina
1. Inleiding	2
2. Eigen positie in het veld	3
2.1. Voorwaarden	3
2.2. Missie	3
2.3. Streven	3
2.4. Werkveld en taken	4
2.5. Publieke en private stakeholders	5
2.6. Organisatie	5
3. Bereik: méér dan publiek	7
3.1. Verbetering van het publieksbereik	7
3.2. Thematisch Programmeren	8
3.3. Educatie	8
3.4. Dienstbaar maken van collecties en locaties	9
3.5. Publieksonderzoek / Impactmeting	9
4. Blik vooruit	10

1. Inleiding

De Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45 (SMH) bestaat sinds 2012 als rechtspersoon en is voortgekomen uit het directeurenoverleg van een aantal WO2-musea en -instellingen. Op 28 maart 2015 heeft SMH haar gezamenlijke visie verwoord in het oorspronkelijke Position Paper. Nu, ruim vijf jaar later, was het stuk aan herziening toe. Onderstaande tekst komt onder andere voort uit de resultaten van een enquête onder de Algemeen Bestuursleden en een reeks bijeenkomsten met de bestuursleden van SMH.

Binnen SMH zijn vijftien van de grootste Nederlandse musea en herinneringscentra WO2 vertegenwoordigd:

- *Airborne Museum 'Hartenstein'*, Oosterbeek
- *Bevrijdingsmuseum Zeeland*, Nieuwdorp
- *Fries Verzetsmuseum*, Leeuwarden
- *Herinneringscentrum Kamp Westerbork*, Hooghalen
- *Nationaal Holocaust Museum i.o. en Hollandsche Schouwburg (JCK)*, Amsterdam
- *Indisch Herinneringscentrum*, Den Haag
- *Museon*, Den Haag
- *Nationaal Monument Oranjehotel*, Den Haag
- *Nationaal Monument Kamp Amersfoort*, Amersfoort
- *Nationaal Monument Kamp Vught*, Vught
- *Nationaal Onderduikmuseum*, Aalten
- *Oorlogsmuseum Overloon*, Overloon
- *Museum Rotterdam '40-45' NU*, Rotterdam
- *Verzetsmuseum Amsterdam*, Amsterdam
- *Vrijheidsmuseum*, Groesbeek

Samen met de Anne Frank Stichting (AFS) vormen deze musea de 'beeldbepalende musea' binnen de WO2-sector. Daarnaast onderhoudt SMH sinds 2016 een netwerk met andere, veelal kleinere maar belangrijke WO2-musea, collectiebeheerders en educatieve instellingen waarvan 30 officieel zijn aangesloten bij het SMH-netwerk. De 15 aangesloten kerninstellingen van SMH trekken in een normaal jaar alleen al meer dan 1,2 miljoen bezoekers. De kernkwaliteit van de instellingen in de sector is dat zij in staat zijn tot een kwalitatief hoogwaardig contact met het publiek – iedere dag, het gehele jaar, zowel op locatie en steeds meer ook online. Door hun geografische spreiding bedienen ze het hele land. Naast fysiek bezoek groeit door de digitale activiteiten ook het (mondiale) bereik. Samen met de AFS en de kleine musea bereiken de instellingen een miljoenenpubliek.

Sinds 2016 heeft SMH zitting in het Platform WO2. Dit Platform werd in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) onder aanvoering van de Commissie Cohen, in het leven geroepen om de sector, toegespitst op de domeinen kennis, herdenking, museaal en educatie, samen te brengen en door te ontwikkelen.

Het Position Paper dient als geactualiseerde leidraad waarmee SMH de werkplannen van de eigen organisatie vanaf 2022 verder wil concretiseren.

2. Eigen positie in het veld

2.1. Voorwaarden

De criteria voor deelname voor de kerninstellingen zijn gebaseerd op een gedeeld inhoudelijk- en professioneel kwaliteitsniveau:

- De instelling is (primair) gericht op het levend houden van de herinnering aan de bezetting, vervolging en verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog in het Koninkrijk der Nederlanden, dan wel één of meerdere aspecten daarvan;
- Het zijn, waar het musea betreft, 'geregistreerde instellingen' conform het Nederlands Museumregister;
- De instelling trekt minimaal 20.000 bezoekers per jaar;
- De instelling betaalt een jaarlijkse contributie aan de stichting.

SMH hanteert opname in het Nederlands Museumregister als kwaliteitseis voor deelname. Als nationaal en internationaal erkend kwaliteitssysteem voldoet dit uitstekend.

2.2. Missie

In de missie is kernachtig geformuleerd welke rol SMH vervult voor de aangesloten instellingen, de stakeholders en het publiek.

Missie:

De Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45 behartigt de belangen en ondersteunt de ontwikkeling van Nederlandse musea en herinneringscentra die ieder afzonderlijk en gezamenlijk op kwalitatief hoog niveau de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog overdragen aan een breed publiek, waarmee ze dit publiek aanzetten na te denken over vraagstukken met betrekking tot vrijheid en mensenrechten.

Samenwerking tussen de SMH-instellingen vormt de absolute kern van het bestaan van SMH. SMH is hierbij het platform waar de musea en herinneringscentra strategie, beleid en programma's voor de gezamenlijke toekomst ontwikkelen, in afstemming met de belangrijkste stakeholders. In relatie tot de hele WO2-sector fungeert SMH daarbij als spreekbuis, adviseur, aanspreekpunt en verbinder. Doel is de bevordering van kwaliteit, ontwikkeling en continuïteit van het totale publieksaanbod en vergroting van de maatschappelijke waarde van de musea en herinneringscentra. De publieksfunctie vullen de aangesloten instellingen in hoge mate zelfstandig in, maar vaak vanuit een gedeelde grondslag. Hun onderling sterk verschillende, maar elkaar aanvullende collecties en herinneringslocaties vormen het belangrijkste instrument voor deze eenheid in verscheidenheid. Ieder vanuit een ander perspectief en door middel van steeds nieuwe inzichten vertellen ze samen het verhaal van de Tweede Wereldoorlog in Nederland en de toenmalige overzeese gebiedsdelen.

2.3. Streven

De SMH-instellingen streven naar optimalisatie van het publieksbereik, doel is om bij het publiek het besef en de betekenis van vrijheid en mensenrechten te borgen. De kracht van de sector is een permanent, kwantitatief groot en kwalitatief hoogwaardig publieksaanbod. Juist deze instellingen zijn in staat om inhoudelijke thema's te vertalen naar een breed publiek, gebruik makend van aansprekende verhalen, relevante collecties en unieke locaties. De Tweede Wereldoorlog als historisch feit is het uitgangspunt, maar het aanbod is daarnaast gericht op de relevantie daarvan voor het heden en de toekomst. Niet in abstracte zin, maar concreet: door met de Tweede Wereldoorlog als referentie en contrapunt, bezoekers uit te dagen een standpunt in te nemen over democratische kernwaarden, die de basis vormen van de hedendaagse samenleving. Zo dragen de musea en herinneringscentra continu bij aan meningsvorming en dialoog in de huidige samenleving, zich daarbij terdege realiserend dat die samenleving voortdurend verandert.

2.4. Werkveld en taken

Aanpassingen door de jaren

SMH is een netwerk dat zich aanpast aan veranderingen door invloeden van binnen en buiten. Ook de (behoefte van) doelgroepen en stakeholders veranderen en SMH evolueert mee. Bij de oprichting van SMH werd een missie geformuleerd die toezag op collectieve belangenbehartiging, vergroting van de efficiency en effectiviteit van de aangesloten instellingen en tevens op verbreding van het publieksbereik. De eerste jaren lag de focus op belangbehartiging en positionering van het museale veld binnen de sector als geheel. Vanaf 2016 kwam de inhoudelijke samenwerking op gang die gericht was op het bevorderen van kennis en kwaliteit op het gebied van educatie en (digitalisering van de) collectie.

Heden

SMH positioneert zich als brancheorganisatie van de musea en herinneringscentra 40-45 in Nederland en verbindt instellingen binnen het gehele museale WO2-erfgoedveld. Als brancheorganisatie beoogt SMH versterking van de sector door gezamenlijke programmering en behartigt tevens de collectieve belangen van de aangesloten individuele instellingen, met hun zelfstandige presentaties en activiteiten. Er is een begin gemaakt met eerste samenwerkingsprojecten op het gebied van collectiebeheer, digitalisering, educatie en themajaren.

Toekomst

De komende periode wil SMH zich verder ontwikkelen als netwerkorganisatie en een platform voor samenwerking. SMH is een *linking-pin* tussen de instellingen, partners binnen en buiten de sector en stakeholders. SMH ondersteunt de musea en herinneringscentra door trends en verwachtingen te vertalen naar visie, beleid, kwaliteit en deskundigheid en faciliteert processen en projecten die bijdragen aan de toekomstbestendigheid van de sector. In het verlengde daarvan voorziet SMH beleidsmakers bij overheid en fondsen van advies. De instellingen van SMH ontlenen hun bestaansrecht aan het presenteren van de WO2 geschiedenis en het agenderen van relevante thema's, educatie en herdenken. Randvoorwaarden daarvoor zijn; historisch onderzoek, digitalisering, collectiebeheer en daarbij behorende deskundigheid op het gebied van marketing, didactiek, techniek en cultuur. Efficiëntie en effectiviteit waren sinds 2012 doel en meerwaarde voor de samenwerking binnen SMH. De komende jaren komt daar de aandacht bij voor ontwikkelingen en deskundigheid omtrent samenwerkingsvormen, inclusiviteit, bereik en impact.

Netwerk WO2 Musea

Sinds 2017 heeft SMH bredere taken op zich genomen. Als *linking-pin* is SMH de eerste jaren op wens van het ministerie van VWS gestart met het opbouwen van een breder netwerk van WO2-instellingen met verwante activiteiten. Nederland kent een groot aantal kleine WO2-musea die veelal worden bestuurd door vrijwilligers. Daarnaast zijn er organisaties die collecties verzamelen, educatieve programma's ontwikkelen of online opereren. Deze instellingen werden uitgenodigd zich aan te sluiten bij het netwerk WO2 musea. SMH hanteert daarbij geen strenge toelatingscriteria. Wie zich wil aansluiten aan het netwerk om kennis te delen en te leren van de beschikbare deskundigheid is welkom. Het is belangrijk dat niet alleen de grote organisaties een kwalitatief hoogwaardig aanbod hanteren. Sinds 2019 vervult SMH deze rol hoewel VWS deze voorwaarde heeft ingetrokken. 30 instellingen worden meegenomen in de kennis rondom collecties, aansluiting NOB, didactische en educatieve ontwikkelingen. Ze sluiten aan bij de bijeenkomsten voor uitwisseling en kennisdeling die SMH per werkveld organiseert en ze worden vaak uitgenodigd voor gezamenlijke activiteiten. Het vfonds geeft in het beleidsplan van 2021 aan dat musea die in aanmerking willen komen voor subsidie aangesloten moeten zijn bij het netwerk WO2 musea van SMH. Eenheid in verscheidenheid is ook in dit geval een groot goed. SMH is op dit moment vaak pas in de slotfase van de ontwikkeling van een museum of project betrokken. Resultaten van bijvoorbeeld de KWIE zijn bij de kleine musea niet bekend en in de sector nog maar mondjesmaat geïmplementeerd.

2.5. Publieke en private stakeholders

Als brancheorganisatie heeft SMH een sector-breed netwerk nodig. De ambities van SMH kunnen alleen uitgevoerd worden in overleg en in samenwerking met collega's en stakeholders. Zeker waar het de uitvoering betreft is sprake van overlap met taakgebieden van anderen. Om tot een efficiënte en effectieve toekomstagenda te komen is afstemming en het 'managen van verwachtingen' noodzakelijk.

In 2016 is het Platform WO2 opgericht, met daarin vertegenwoordigd; SMH, Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies (NIOD), Nationaal Comité 4en5 mei (NC), de Oorlogsgravenstichting (OGS) en de Stichting Liberation Route Europe (SLRE). Dit overlegplatform heeft tot doel: Beleidsmatige afstemming, het initiëren en coördineren van een gemeenschappelijk gedragen uitvoeringsagenda en de voortgangsbewaking daarvan. Binnen de WO2 sector zijn de domeinen (deelprogramma's): **kennis, herdenken en vieren, museale functie en educatie** benoemd. Daaraan zijn de werkvelden **internationaal en digitaal** toegevoegd. Dat laatste onder aanvoering van het Netwerk Oorlogsbronnen (NOB). De demarcatie tussen domeinen en werkvelden is in veel gevallen fluïde. De verschillende SMH-participanten hebben overigens decennialange ervaring in organisatie en uitvoering van activiteiten binnen alle vier de domeinen. Naast museale presentaties gaat het dan ook om de ontwikkeling en gebruik van lesmateriaal, publicatie van relevant onderzoek en kennis over collecties, of over herdenkingsbijeenkomsten die, anders dan de nationale herdenkingen, specifiek zijn en grote maatschappelijke impact hebben. Onder de paraplu van het Platform heeft SMH het themajaar 'Verzet' georganiseerd. Daarnaast heeft het Platform meegewerkt aan het jaar '75 Jaar Vrijheid'. SMH heeft geleerd van deze samenwerking en is betrokken bij de (eventuele) doorontwikkeling van (idealen van) het Platform WO2 voor de toekomst.

Binnen de verschillende overlegplatforms doet SMH voorstellen voor de beoogde brede thematische programmering op museaal gebied, uit te werken in bijvoorbeeld gezamenlijke presentaties, marketing, educatie en themaroutes. Een voorbeeld van samenwerking is die met het NOB. Het NOB is een samenwerkingsverband waar de meeste SMH-instellingen bij zijn aangesloten en heeft als doelstelling het ontsluiten van collecties en het beschikbaar stellen voor publiek en stakeholders. SMH intensiveert de samenwerking met NOB op strategisch niveau en in projecten. Daar waar NOB de technische kennis heeft, heeft SMH de content en de museale en educatieve kennis. NOB, SMH en haar instellingen vullen elkaar aan waarmee de basis is gelegd voor een steeds hechtere samenwerking.

Toekomstmogelijkheden en -doelen

Hoewel het op sommige werkvelden, zoals de digitale transitie, onontbeerlijk is om in gezamenlijkheid te opereren, onderschrijven SMH en haar instellingen 'Eenheid in verscheidenheid'. Individuele instellingen bepalen hoe ze gebruik maken van de gezamenlijkheid en hoe ze dit vertalen zodat de eigen unieke positie aan kracht toeneemt. SMH is inhoudelijk inspirator en aanjager, maar als verbinder tussen doelgroepen en aanbieder en musea en partners vooral faciliterend.

2.6. Organisatie

In de eerste jaren van SMH werd met uiterst beperkte secretariële ondersteuning gewerkt. Vanaf 2016 wordt SMH financieel ondersteund door het Ministerie van VWS waardoor het bureau (freelance, parttime directeur en secretariaat) de vertegenwoordiging binnen het Platform WO2 kon verbeteren en meer slagkracht kreeg om naast de belangbehartiging eerste samenwerkingsprojecten op te zetten en te faciliteren. Vanaf 2019 wordt de externe financiering tevens aangewend voor educatie, het museaal domein en digitalisering. Doel van overheidssteun is om met processen en projecten de (museale) sector toekomstbestendig te maken en een effectief bereik van (toekomstige) doelgroepen te realiseren.

SMH hanteert een bestuursmodel met een onafhankelijke voorzitter, directeur, een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur dat bestaat uit de directeuren van de bij SMH aangesloten organisaties. Het Algemeen Bestuur bepaalt de koers waarbij besluiten in principe genomen worden op basis van meerderheid van

stemmen. Het mandaat voor uitvoering en externe communicatie ligt bij Bureau SMH alsmede bij het Dagelijks Bestuur. Het staat de instellingen vrij om al dan niet in de projecten van SMH te participeren.

Het is duidelijk dat de organisatie continuïteit behoeft om de geformuleerde ambities en speerpunten daadwerkelijk te kunnen realiseren en de gewenste rol binnen en voor de sector effectief te vervullen.

3. Bereik: méér dan publiek

Werd het bestaansrecht in de beginjaren van de organisaties voornamelijk afgemeten aan bezoekersaantallen in het museum zelf, tegenwoordig speelt het bereik een veel grotere rol dan voorheen. Musea en herinneringscentra moeten anticiperen op de veranderende samenleving, waarbij vier factoren het meest relevant zijn:

1. De uitval van de klassieke 'eigenaren' van het oorlogserfgoed, oftewel de generatie die de Tweede Wereldoorlog bewust meemaakte.
2. De veranderende bevolkingssamenstelling waarbij een steeds groter deel van het publiek geen directe biografische betrokkenheid bij het WO2-erfgoed heeft.
3. Afnemende feitelijke en contextuele kennis over de Tweede Wereldoorlog bij jonge generaties.
4. Digitalisering, meer dan ooit maken mensen gebruik van nieuwe middelen en mogelijkheden.

Door deze factoren komt de vanzelfsprekendheid van de Tweede Wereldoorlog als een moreel ijkpunt voor de Nederlandse samenleving onder druk te staan. Het belang van de musea en herinneringscentra neemt hierdoor toe, dit vormt een urgente uitdaging voor SMH.

Er worden daarbij vier lijnen onderstreept:

1. Representatie

Wat en wie representeren de Nederlandse WO2-collecties en herinneringsplekken? Zijn in de toekomst meer en andere perspectieven aan de orde dan die van de klassieke actoren (dader-slachtoffer en alles wat daar tussen ligt)? Dit hangt samen met de vraag of zich nieuwe 'mentale eigenaren' aandienen als de oorspronkelijk gerepresenteerde groepen niet meer onder ons zijn, en wat het belang is van deze nieuwe 'eigenaren'.

2. Toegankelijkheid

Hoe borgen musea en herinneringscentra hun toegankelijkheid en betekenis in de toekomst als de kennis en waarden die ze representeren voor delen van de bevolking mogelijk minder evident blijken?

3. Participatie

Hoe gaan de musea en herinneringscentra om met participatie, vraagsturing, co-creatie, en pluriformiteit? Leiden deze ontwikkelingen - waarbij de klassieke gezagsverhouding tussen musea en herinneringscentra (als zendende partij) en het publiek (als ontvangende partij) verschuift - tot nieuwe *narratives*, presentaties en processen?

4. Digitale transitie

Collectiedigitalisering en ontsluiting staan in de kinderschoenen. Maar digitalisering speelt op strategisch niveau met een nieuw paradigma: Het bereik is wereldwijd en sturing gebeurt meer vanuit de gebruiker. De omslag van (regionaal) aanbodgericht naar (internationaal) vraaggericht vereist andere werkwijzen en infrastructuren.

3.1. Verbetering van het publieksbereik

De instellingen van SMH dragen een verantwoordelijkheid om het erfgoed, de verhalen en de reflectie daarop niet alleen zichtbaar te maken voor het bestaande publiek maar ook over te dragen aan toekomstige generaties. Het bereiken van de nieuwe generaties vormt voor alle instellingen continu een uitdaging waarbij SMH wil ondersteunen. Waar de afgelopen jaren bij de musea en instellingen de belangrijkste ambitie de verbetering van de bezoekersaantallen in de breedte en de diepte was, is door de sluiting van de musea vanwege de COVID-maatregelen, meer nadruk op nieuwe vormen van publieksbereik komen te liggen. De authenticiteit van hun objecten en locatie, die aanzet tot historische beleving, identificatie en reflectie

hebben evenwel niets aan hun kracht ingeboet. In samenwerking met het NOB worden de kennis en de verhalen verbreed, verdiept en ontsloten. Naast de fysieke presentatie omarmt SMH de mogelijkheid om de digitale content van collega's te benutten en te zoeken naar toepassingen voor eigen en gezamenlijk gebruik.

Hoe bereik je de mensen? Toen in tijden van crisis het fysieke publiek wegviel kwam een deel van de kernactiviteiten van een museum of herinneringscentrum stil te liggen. Maar de kern van de missie bleef overeind en werd zelfs meer prangend in de zoektocht naar antwoorden voor de nieuwe uitdagingen:

"[...] afzonderlijk en gezamenlijk op kwalitatief hoog niveau de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog overdragen aan een breed publiek, waarmee ze dit publiek aanzetten na te denken over vraagstukken met betrekking tot vrijheid en mensenrechten." (Citaat uit de missie).

De behoefte aan zichtbaarheid in het land groeide en andere wegen van bereik en verdienmodellen namen aan belang toe. De sector staat aan het begin van een (digitale) transitie en werkwijzen van de instellingen zullen veranderen.

3.2. Thematisch programmeren

Publieksbereik is gediend van slagvaardige publiekscommunicatie die zowel (digitale) presentaties, educatie en tentoonstellingsprogrammering behelst. Samenwerking biedt daarbij aan alle partners schaalvoordelen. De instellingen blijven vanuit hun eigen missie en thematiek autonoom - toch veelal in samenwerking met anderen - presentaties organiseren. Daarnaast worden een gezamenlijke thematische publieksprogrammering en themaroutes als krachtig sectoraal positioneringsinstrument gezien mits het vanuit een gezamenlijke drijfveer en niet te vaak gebeurt. Juist deze combinatie levert een aantrekkelijk en veelzijdig publieksaanbod op (ten behoeve van een variatie aan doelgroepen), gebruik makend van de geografische spreiding en thematische diversiteit van de musea en herinneringscentra. De afgelopen jaren heeft de sector 'themajaren' georganiseerd, zoals 'Verzet' in 2018 en '75 jaar Vrijheid' in 2019/2020. De verscheidene instellingen binnen de sector bundelden hierin hun krachten om eensgezind naar buiten te treden en samenwerking te bevorderen aan de hand van gezamenlijke projecten in het educatieve veld, maar ook met wisseltentoonstellingen en een gezamenlijke marketingstrategie. De uitwerking daarvan is het bereik van een groot en breed publiek, waarbij instelling individueel en als geheel naar buiten kunnen treden binnen dezelfde kaders. Als bijeffect worden dubbelingen voorkomen en hiaten gevuld.

3.3. Educatie

Alle SMH-instellingen zijn (mede) opgericht met een educatief doel en ontleen daaraan nog steeds in hoge mate hun bestaansrecht. Ze zijn gericht op interactie met, en overdracht van, kennis en informatie aan hun doelgroepen en het bevorderen en begeleiden van de dialoog en overbruggen van tegenstellingen. Een brede combinatie van programma's en methoden wordt daarbij ingezet (museumeducatie, informeel leren, formeel leren). Dit draagt bij aan historisch besef, overdracht van waarden en het ontwikkelen van vaardigheden.

SMH organiseert het overleg, de kennisuitwisseling en samenwerking binnen het educatieve domein en met relevante partners. Daarnaast faciliteert SMH de samenwerking in (pilot-) projecten die noodzakelijke stappen in de richting van toekomstbestendigheid van de instellingen bevorderen. De educatieve afdelingen van de SMH-instellingen hebben van 2016 tot 2019 intensief samengewerkt binnen de KwaliteitsImpuls Educatie (KWIE), een grootschalig 2-jarig project waarbij naast de individuele kennis de gezamenlijke ontwikkeling van kwaliteit op het gebied van WO2-educatie werd bevorderd. Het intermuseaal contact werd als buitengewoon leerzaam en onontbeerlijk ervaren tijdens de ontwikkeling van verscheidene educatieve producten. De verschillende handvatten die gedurende de KWIE zijn ontwikkeld dragen bij aan bewustwording, normering en het kunnen meten van kwaliteit. De resultaten zijn niet statisch en verdienen verdere ontwikkeling en implementatie in het hele land. Mede dankzij deze samenwerking binnen de KWIE

is gebleken dat alle instellingen van elkaar kunnen leren, hoe verschillend ze ook zijn. Mensen hebben vertrouwen en collegialiteit ontwikkeld en weten elkaar nu te vinden. De uitkomsten van het project en het verloop van de samenwerking werden op papier gezet om inzicht te verschaffen in de werkwijze, zowel de sterke als zwakke punten. Met de resultaten kan SMH helpen de samenwerkingsprocessen te optimaliseren en de individuele organisaties aan te vullen, te ondersteunen en inspireren.

3.4. Beschikbare collecties en verscheidenheid aan locaties

Bij het publieksbereik staat het vermogen om decentraal en divers ‘verhalen van de oorlog’ met museale middelen te ‘vertellen’ centraal. Behoud en beheer van objecten, collecties en herinneringslocaties zijn als fundament van de instellingen daaraan dienstbaar.

SMH beschouwt het gezamenlijke oorlogserfgoed, dus de optelsom van alle individueel beheerde collecties, als de Collectie Nederland WO2. Gestreefd wordt naar optimale (digitale) ontsluiting en toegankelijkheid van de Collectie Nederland WO2, zodat deze functioneler onder het Nederlandse publiek kan worden gebracht. Waar relevant wordt rekening gehouden met de thematische programmering bij het stellen van prioriteiten. Doel is om het collectiebeheer daadwerkelijk ‘beheersbaar’ te houden; op een kwalitatief hoog niveau, tegen zo laag mogelijke kosten.

SMH fungeert als facilitator voor overleg en samenwerkingsprojecten tussen de SMH-instellingen en de overige Nederlandse WO2-musea en andere partners. In het speelveld met stakeholders zoekt SMH ook hier voornamelijk afstemming en samenwerking met het NOB, maar daarnaast bijvoorbeeld ook met andere partijen, zoals het NIOD en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

SMH heeft door middel van de Pilot ‘Collectie digitalisering’ binnen korte tijd grote stappen kunnen maken en inzicht kunnen verwerven in de status van, en problematiek binnen, de huidige digitale collecties. Volgend op deze pilot zijn 12 SMH-instellingen begin 2021 van start gegaan met het 3-jaar durende ‘Deltaplan’, een omvangrijk project waarbij een enorme stap gezet wordt in de digitale ontsluiting. Het Deltaplan is een gezamenlijk project met het NOB, waarbij het doel is verheldering te verschaffen in de grootte van de collecties van de instellingen, maar ook juist om deze digitaal te ontsluiten. Daar kan gebruik van worden gemaakt door het grote publiek, binnen het gebruik van (digitale) educatieve leermethodes en projecten, het maken van digitale tentoonstellingen en rondleidingen en binnen het wetenschappelijke veld, zowel nationaal als internationaal.

3.5. Publieksonderzoek / Impactmeting

Kennis van doelgroepen is een voorwaarde om in een demografisch en maatschappelijk veranderende tijd te kunnen functioneren en het bereik te vergroten. Zichtbaarheid leidt tot relevantie en de musea benutten een breder en groeiend aantal (interactieve) kanalen.

Ook bij selectie en afstoting (ontdubbeling) wordt meer vanuit de doelgroepen geredeneerd, om het publiek beter van dienst te zijn en een groter bereik te realiseren. Digitale transitie is daarbij een omvangrijke beweging. Waar de uitdaging voor een individueel museum te groot is kan SMH haar rol als schakel gebruiken om iedereen zowel gezamenlijk als individueel van dienst te zijn.

Binnen de sector wordt (nog) geen doorlopend publieksonderzoek gedaan. De roep om het aanbod in relatie tot de doelgroep te kunnen toetsen en meten groeit bij stakeholders en de instellingen zelf. Behoeftte bestaat aan meer, grondiger en continu inzicht in onder andere bezoekmotieven, bezoekcontext, (voor)kennisniveau, verwachtingen, interesses en mediagebruik, waardering van en impact op bezoekers. Dit geldt zowel voor de fysieke bezoekers van de instellingen, als voor het publiek via de digitale kanalen. Door meer inzicht te krijgen in de behoeftes van het publiek en de gebruikers kan SMH inspelen op, voor een groot deel nog te ontginnen, digitaal werkveld.

4. Blik vooruit

De herpositionering van SMH loopt parallel met de evaluatie van het Platform WO2 en de nieuwe insteek daarvan vanaf 2022. Vooruitlopend op deze ontwikkelingen heeft SMH met dit Position Paper de trends, kwaliteiten, behoeftes en wensen van het museale veld uitgewerkt. Eind 2021 eindigt het vorige werkplan van SMH.

De komende jaren heeft SMH als doel de samenwerking van de WO2-musea en -herinneringsplekken verder versterken. De individuele instellingen en de sector staan voor ingrijpende veranderingen. Deze transitie vraagt om grote inspanningen die veelal in samenwerking zullen moeten worden opgepakt, wil de museale sector toekomstbestendig zijn. Daar zijn meerdere partijen voor nodig en SMH ziet kans daarin een belangrijke rol te vervullen.

Individuele instellingen hebben in beperkte mate de mogelijkheid de ontwikkelingen in binnen- en buitenland te volgen. SMH kan als intermediair fungeren: het brede aanbod (ver)kennen en verbinden, (kwalitatieve) ontwikkelingen volgen, delen met de sector en deskundig door (laten) ontwikkelen en implementeren.

SMH redeneert vanuit de doelgroepen en wil de instellingen graag ondersteunen door kennis over en contacten met de doelgroepen te intensiveren. Daarnaast zoekt SMH de verbinding in de regio, we willen kwaliteit zichtbaar maken, de verspreiding versterken, activiteiten bundelen en zoeken naar partners die het juiste publiek al bereiken. Iedere regio vraagt daarbij om maatwerk. SMH ziet kansen de regionale netwerken en de wensen die binnen het betreffende netwerk leven te faciliteren en ondersteunen. Dat kunnen we doen door antwoorden te zoeken bij geschikte partners of door zelf (gezamenlijke) projecten te initiëren. SMH is bereid duurzame structuren op te bouwen en te onderhouden, b.v. door het delen van medewerkers te faciliteren. De rol van SMH kan per netwerk verschillen, als trekker, ondersteuner of als lerende instantie die de kennis mee neemt naar andere regio's. Dezelfde taakopvatting heeft SMH met betrekking tot het landelijke en internationale netwerk.

Tekst:

Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45

Datum: 18 mei 2021

Contact:

p.a. Oorlogsmuseum Overloon
Museumpark 1
5825 AM Overloon
www.smh-40-45.nl

Projectsecretariaat:

085-1306710

E-mail: secretariaat@smh40-45.nl

De Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45 wordt financieel ondersteund door
het Ministerie van VWS

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport